

PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 15 Medi 2026

YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Sonia Williams (Cadeirydd) Y Cynghorydd Gwilym O Jones (Is-gadeirydd) Y Cynghorwyr Non Dafydd, Douglas M Fowle, John Ifan Jones, Eurn Morris, Pip O'Neill, Dylan Rees a Margaret Murley Roberts Y Cynghorydd Alun Roberts - Aelod Portffolio Hamdden, Twristiaeth, Morwrol ac Eiddo - ar gyfer eitem 4 Y Cynghorydd Ieuan Williams - Aelod Portffolio Priffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd ar gyfer eitem 5 a 6.
WRTH LAW:	Y Prif Weithredwr, Y Dirprwy Brif Weithredwr, Y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd (ar gyfer eitem 4), Y Pennaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo (ar gyfer eitem 5 a 6), Y Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd, Y Rheolwr Economi Ymwelwyr ac Ardaloedd Arfordirol (AG) (ar gyfer eitem 4), Y Prif Swyddog Rheoli Gwastraff (SO) (ar gyfer eitem 5), Y Rheolwr Craffu a Gwasanaethau Pwyllgorau (AH), Swyddog Pwyllgorau (MEH), Cynorthwyydd Cefnogi - Gwasanaethau Democrataidd (Gweddarlledu) (CH).
YMDDIHEURIADA U:	Y Cynghorydd Derek Owen. Mr John Tierney - Yr Eglwys Gatholig Rufeinig Y Cynghorydd Neville Evans - Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion
HEFYD YN BRESENNOL:	Aelodau Portffolio Y Cynghorydd Carwyn Jones - Aelod Portffolio Tai a Diogelwch Cymunedol, Y Cynghorydd Dyfed Wyn Jones - Aelod Portffolio Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd, Y Cynghorydd Dafydd Roberts - Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg, Y Cynghorydd Nicola Roberts - Aelod Portffolio Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd, Y Cynghorydd Gary Pritchard - Arweinydd y Cyngor ac Aelod Portffolio Datblygu Economaidd,

1 YMDDIHEURIADAU

Fel y nodwyd uchod.

2 DATGAN DIDDORDEB

Fe wnaeth y Cynghorydd Douglas M Fowlie ddatgan diddordeb personol a rhagfarnus yn gysylltiedig ag Eitem 4 - Ymgynghoriad Ardoll Ymwelwyr a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth a'r bleidlais.

Fe wnaeth y Cynghorydd John Ifan Jones ddatgan diddordeb personol a rhagfarnus yn gysylltiedig ag Eitem 4 - Ymgynghoriad Ardoll Ymwelwyr a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth a'r bleidlais.

Fe wnaeth y Cynghorydd Alun Roberts ddatgan diddordeb personol yn gysylltiedig ag eitem 4 - Ymgynghoriad Ardoll Ymwelwyr ond ar ôl derbyn caniatâd arbennig gan y Pwyllgor Safonau roedd yn cael cyflwyno'r adroddiad i'r Pwyllgor.

3 COFNODION

Cadarnhawyd bod cofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 14 Gorffennaf 2026 yn gywir.

MATERION YN CODI O'R COFNODION

Craffu ar Bartneriaeth Strategol - Cyfoeth Naturiol Cymru

- Bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn darparu rhagor o wybodaeth am y sefydliad sy'n gyfrifol am reoleiddio dŵr yfed yn ogystal ag eglurhad ynglŷn â'r broses ar gyfer ystyried effaith datblygiadau arfaethedig ar yr Ynys ar ddŵr yfed.

Derbyniodd yr Aelodau Etholedig e-bost gan Gyfoeth Naturiol Cymru ar 10 Awst, 2026.

- Bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn darparu dolen ar-lein y gall Aelodau ei rhannu ag etholwyr, sy'n amlinellu sut y gallant gysylltu â Chyfoeth Naturiol Cymru.

Rhannwyd yr wybodaeth ag Aelodau'r Pwyllgor ar 10 Awst, 2026.

Cynllun Strategol Taclo Tlodi

Gofyn i sefydliadau trydydd sector gwblhau asesiad effaith a defnyddio'r canfyddiadau i ysgrifennu llythyr ar y cyd ar ran y Pwyllgor at Lywodraeth y DU a

Llywodraeth Cymru, er mwyn tynnu sylw at effaith sylweddol rôl arfaethedig y Cydbwyllgor Corfforedig mewn perthynas â Chyllid y Gronfa Twf Lleol ar Ynys Môn, a dadlau dros ddychwelyd at fodel y Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF) (70% refeniw, 30% cyfalaf) i sicrhau fod gwasanaethau hanfodol yn gallu parhau.

Ar y gweill

4 YMGYNGHORIAD AR GYFLWYNO ARDOLL YMWELWYR

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd i'r Pwyllgor ei ystyried.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Hamdden, Twristiaeth, Morwrol ac Eiddo bod y Cyngor Sir, yn ei gyfarfod llawn ar 12 Mai, 2026 wedi penderfynu cynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar y posibilrwydd o gyflwyno ardoll ymwelwyr yn Ynys Môn (yn unol â chanllawiau'r Cyngor a Llywodraeth Cymru). Cynhaliwyd yr ymgynghoriad rhwng 15 Mai, 2026 a 13 Gorffennaf, 2026 drwy broses ar-lein a 6 sesiwn wyneb yn wyneb. Cynhaliwyd un sesiwn yn benodol ar gyfer y sector busnes ar y cyd ag Awdurdod Cyllid Cymru yn Llangefni ar 22 Mehefin 2026. Derbyniodd y Cyngor 2,098 ymateb i'r ymgynghoriad ar-lein ac yn ystod y sesiynau wyneb yn wyneb. Mae gwrthwynebiad cryf i'r Ardoll Ymwelwyr, gyda 70.8% o'r holl ymatebwyr yn gwrthwynebu neu'n dueddol o wrthwynebu cyflwyno'r ardoll ymwelwyr, tra bo 25.1% yn cefnogi, neu'n dueddol o gefnogi. Aeth ymlaen i ddweud bod gwendidau amlwg yn y ddeddfwriaeth wedi cael eu hamlygu a bod y gwendidau hynny'n ymwneud yn bennaf â gweinyddu a chasglu'r ardoll a'r ffaith y byddai'n rhaid i blant ifanc dalu'r ardoll. Dywedodd yr Aelod Portffolio mai'r argymhelliad yw peidio â chefnogi cyflwyno'r Ardoll Ymwelwyr gan fod rhaid cefnogi'r diwydiant twristiaeth ar yr Ynys.

Trafododd y Pwyllgor y pwyntiau canlynol:-

- Holwyd ynglŷn â'r weithdrefn ar gyfer ymateb i Lywodraeth Cymru ynglŷn â'r pryderon yn gysylltiedig â'r anghysondebau rhwng lefel yr ardoll y byddai pobl sy'n aros mewn carafanau a gwestai yn ei dalu. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod yr anghysondebau'n ymwneud â'r modd y byddai'r ardoll yn cael ei chasglu wedi cael eu hamlygu yn ystod y broses ymgynghori. Nododd mai'r argymhelliad yw bod y Prif Weithredwr, ar y cyd â'r Arweinydd, yn ysgrifennu at Lywodraeth Cymru i ofyn am adolygiad o'r drefn ddeddfwriaethol bresennol i fynd i'r afael â'r materion a godwyd yn ystod y broses ymgynghori ddiweddar ar Ynys Môn. Pwysleisiodd bod barn y bobl ar yr Ardoll Ymwelwyr yn hanfodol bwysig a'i bod hi'n amlwg, yn dilyn y broses ymgynghori, bod gwrthwynebiad chwyrn i'r ardoll a bod angen newid deddfwriaethol i sicrhau proses deg oherwydd demograffig a natur Ynys Môn gan fod twristiaeth yn bwysig i'r Ynys. Dywedodd y byddai'n haws gweinyddu'r ardoll mewn ardaloedd trefol.
- Holwyd ynglŷn ag effaith yr ardoll ar fusnesau a sut y byddai unrhyw incwm yn cael ei ddyrannu. Eglurodd yr Aelod Portffolio nad yw'r ddeddfwriaeth yn caniatáu ystyried incwm yn deillio o'r ardoll fel rhan o'r broses ymgynghori. Dywedodd Arweinydd y Cyngor bod y Pwyllgor Gwaith yn ymateb i anghenion busnesau twristiaeth bach a chanolog, sy'n ganolog i economi leol Ynys Môn.

Ychwanegodd bod y ddeddfwriaeth bresennol yn achosi heriau ar gyfer y sector a phwysleisiodd bod rhaid cefnogi twristiaeth gynaliadwy.

- Nodwyd bod y Pwyllgor yn cytuno gyda'r argymhelliad bod y Prif Weithredwr, ar y cyd â'r Arweinydd, yn ysgrifennu at Lywodraeth Cymru yn gofyn am adolygiad o'r drefn ddeddfwriaethol bresennol i fynd i'r afael â'r materion a godwyd yn ystod y broses ymgynghori ddiweddar ar Ynys Môn, fodd bynnag holwyd pe byddai modd cynnwys gwybodaeth ychwanegol er mwyn pwysleisio bod Ynys Môn yn unigryw gan ei bod yn Ynys. Dywedodd Arweinydd y Cyngor y byddai'n anodd i lywodraeth greu deddfwriaeth ar gyfer gwahanol ardaloedd. Dywedodd y dylai'r Cyngor amlygu nad yw'r ddeddfwriaeth bresennol yn gynaliadwy i fusnesau bach a chanolig ar yr Ynys ac amlygu'r gwendidau mewn deddfwriaeth o'r fath. Dywedodd y prif Weithreder y byddai'n fanteisiol pwysleisio bod Ynys Môn yn ddibynnol ar fusnesau bach.
- Cyfeiriwyd at yr Asesiad o'r Effaith ar yr Economi sydd wedi'i gynnwys yn yr adroddiad a holwyd p'un a yw'r ffigurau yn yr adroddiad yn gywir y gallai Ynys Môn elwa o £1.56m yn sgil cyflwyno'r Ardoll Ymwelwyr. Mewn ymateb, dywedodd y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd bod heriau gyda'r setiau data a osodwyd gan y llywodraeth a bod y ffigurau'n amrywio'n sylweddol. Nid oes tystiolaeth gyson ar gael ledled Cymru i edrych ar botensial yr Ardoll Ymwelwyr a'r risgiau'n gysylltiedig â'i chyflwyno. Nododd y byddai hyn yn cael ei amlygu yn y llythyr at Lywodraeth Cymru.
- Holwyd ynglyn â'r ymgynghoriad ar yr Ardoll Ymwelwyr a p'un a oedd awdurdodau lleol wedi cael eu gorfodi i ymgynghori. Roedd rhai Aelodau'n meddwl ei bod hi'n gynamserol cyflwyno ardoll o'r fath heb wybodaeth ddigonol nac eglurder ar lefel y DU ynglyn â'r goblygiadau. Eglurodd y Prif Weithredwr bod y ddeddfwriaeth yn nodi'r broses yn glir a bod rhaid i'r Cyngor ddilyn y broses hon cyn penderfynu mabwysiadu'r ardoll. Nododd bod yr ymgynghoriad yn rhan statudol o'r broses. Nododd ei bod hi'n anodd asesu effaith yr ardoll ar ardaloedd gwledig a threfol. Dywedodd Arweinydd y Cyngor mai'r Cyngor Sir benderfynodd gynnal ymgynghoriad ar yr Ardoll Ymwelwyr yn ystod ei gyfarfod ar 12 Mai, 2026 er mwyn rhoi cyfle i drigolion a busnesau fynegi barn ar y cyfle i gyflwyno ardoll. Mae amserlen o 12 mis ar gyfer ymgynghori a chyflwyno'r ardoll.
- Holwyd ynglyn â'r goblygiadau ar fusnesau o ran treth wrth gasglu'r Ardoll Ymwelwyr a'r ffaith na fyddai'r Awdurdod yn derbyn y swm yn llawn ar ôl trosglwyddo'r ardoll i Lywodraeth Cymru. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod gwendidau amlwg yn y ddeddfwriaeth o ran gweinyddu a chasglu'r ardoll. Nododd bod ansicrwydd ynglyn â pha ganran yr ardoll a fyddai'n cael ei throsglwyddo i Awdurdodau Lleol.

PENDERFYNWYD:-

- **Na ddylai'r Cyngor fabwysiadu'r Ardoll Ymwelwyr oherwydd yr ansicrwydd sy'n wynebu'r sector twristiaeth ar hyn o bryd a chanlyniad yr ymgynghoriad cyhoeddus a'r asesiadau effaith.**
- **Y dylai'r Cyngor fonitro, adolygu ac yn ystyried y dystiolaeth ar effaith yr Ardoll Ymwelwyr mewn awdurdodau lleol eraill yng Nghymru sydd wedi dewis mabwysiadu'r Ardoll, ac unrhyw newidiadau i'r ddeddfwriaeth berthnasol.**

- **Y dylai'r Prif Weithredwr, ar y cyd â'r Arweinydd, ysgrifennu at Lywodraeth Cymru yn gofyn am adolygiad o'r drefn ddeddfwriaethol bresennol i fynd i'r afael â'r materion a godwyd yn ystod y broses ymgynghori ddiweddar. Dylid rhannu llythyr o'r fath at Lywodraeth Cymru gyda'r holl aelodau etholedig.**

5 NEWIDIADAU I GASGLIADAU AILGYLCHU A GWASTRAFF

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo i'r Pwyllgor ei ystyried.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd fod gan y Cyngor rwymedigaeth statudol i ailgylchu 70% o'r gwastraff y mae'n ei gasglu o gartrefi. Ym mis Rhagfyr 2025 penderfynodd y Pwyllgor Gwaith gynnal proses ymgynghori ar gyflwyno newidiadau posib i'r gwasanaeth Ailgylchu a Chasglu Gwastraff ar Ynys Môn. Cynhaliwyd proses ymgynghori rhwng mis Ionawr a Chwefror 2026. Derbyniwyd dros 4,000 o ymatebion ac mae'r ymatebion hynny wedi'u crynhoi yn Atodiad 1 yn yr adroddiad. Yn dilyn y broses ymgynghori argymhellwyd y dylid parhau i gasglu gwastraff gweddilliol unwaith pob 3 wythnos ond drwy ddechrau casglu biniau du 180 litr newydd, yn hytrach na'r biniau 240 litr presennol, yn 2029. Er mwyn cynyddu'r cyfraddau ailgylchu erbyn 2029 argymhellwyd darparu mwy o le yn y bocsys ailgylchu h.y. casglu cardfwrdd a phapur gyda'i gilydd yn rhan uchaf y troli bocsy; darparu mwy o le i ailgylchu cardfwrdd a/neu blastig caled a chaniau; cynnal ymgyrch i godi ymwybyddiaeth a gwella dealltwriaeth pobl ynglyn ag ailgylchu ac ailddefnyddio; cynnal ymchwil i weld a oes modd ailgylchu mwy o ddeunyddiau yn cynnwys plastig meddal a deunyddiau eraill; mynd ati i ddatblygu a chyflwyno achos busnes amlinellol am gyllid gan Lywodraeth Cymru. Mae tystiolaeth glir o Gyngor Casnewydd a Chyngor Sir y Fflint bod lleihau maint eu biniau du wedi eu helpu i gyrraedd y targedau ailgylchu sydd wedi cael eu gosod gan Lywodraeth Cymru. Er y byddai modd dechrau casglu cardfwrdd a phapur gyda'i gilydd yn gynt, mae WRAP Cymru yn argymhell cyflwyno'r holl newidiadau i'r gwasanaeth ar yr un pryd i leihau'r risg o fethu ag ymdopi â'r ailgylchu ychwanegol a hwyluso'r newidiadau i'r cwsmer drwy gael un cynllun cyfathrebu clir. Dywedodd y byddai cael cynllun busnes cadarn yn helpu'r Cyngor i sicrhau cyllid o rhwng 60% a 70% gan Lywodraeth Cymru er mwyn gwella'r seilwaith yng Nghanolffannau Ailgylchu Penhesgyn a Gwalchmai.

Trafododd y Pwyllgor y pwyntiau canlynol:-

- Holwyd ynglyn â'r bwriad i godi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd ailgylchu ac ailddefnyddio a p'un a yw'r Cyngor yn ystyried cynnal ymgyrch i addysgu pobl i roi gwastraff bwyd yn y Bin Brown gan fod y ffigurau'n dangos nad yw 27% o drigolion yn defnyddio eu bin gwastraff bwyd. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod y Cyngor wedi ymgysylltu ag awdurdodau lleol eraill sydd wedi llwyddo i gyrraedd cyfradd ailgylchu o 70%, yn unol â'r targedau a osodwyd gan Lywodraeth Cymru, i weld sut y maent hwy wedi mynd ati i ddwyn perswâd ar drigolion i ailgylchu.
- Holwyd ynglyn â chanran y trigolion sydd ddim yn defnyddio'r Bin Gwyrdd ar gyfer Gwastraff Gardd ers cyflwyno'r dreth ychwanegol. Roedd Arweinydd y Cyngor yn dymuno cadarnhau mai ffi ar gyfer casglu'r Gwastraff Gardd yw hwn

ac nid treth ychwanegol. Nododd bod y ffi wedi cael ei chyflwyno er mwyn darparu gwasanaeth casglu gwastraff gardd i bawb sydd ei angen. Nid oes gan bawb ardd ac felly nid yw'r gwasanaeth yn cael ei ddefnyddio gan bawb. Dywedodd yr Aelod Portffolio y byddai'n anfon y ffigurau dros e-bost at yr aelod a oedd wedi codi'r mater. Pwysleisiodd bod pob awdurdod lleol arall yn codi ffi am gasglu gwastraff gwyrdd.

- Cyfeiriwyd at y dirwyon y gellid eu derbyn gan Lywodraeth Cymru os nad yw'r cyfraddau i gyrraedd cyfradd ailgylchu o 70% yn gwella. Holwyd pe byddai'n rhaid codi'r Dreth Gyngor i dalu am y dirwyon hyn. Dywedodd yr Aelod Portffolio y byddai'n rhaid edrych ar adnoddau pe byddai'r Awdurdod yn derbyn dirwy am beidio â chyrraedd y targedau ailgylchu. Fodd bynnag, drwy gynhyrchu achos busnes sy'n dangos bod modd i'r Awdurdod gyrraedd y targedau ailgylchu a bod ganddo gynlluniau cadarn ar waith i gyrraedd y targedau hynny, gellir dangos bod yr Awdurdod yn cymryd camau tebyg i awdurdodau eraill. Dywedodd y Prif Weithredwr bod pob cam yn cael ei gymryd i osgoi dirwyon o'r fath ond os caiff y Cyngor ddirwy bydd ganddo dri opsiwn posib o ran defnyddio adnoddau h.y. defnyddio ei gronfeydd wrth gefn, lleihau gwariant mewn gwasanaethau eraill neu leihau cyllid. Dywedodd y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo bod modd i'r Awdurdod gael gafael ar 65% o'r cyllid, dros £20m, pe byddai'r Cyngor yn penderfynu cyflwyno'r argymhellion sydd wedi'u nodi yn yr adroddiad. Mae angen cyllid o hyd at £15m i wella Canolfan Ailgylchu Gwalchmai ynghyd â'r peiriannau ar y safle ac ni fydd y grant ar gael oni bai bod gennym lwybr clir ar gyfer cynyddu cyfraddau ailgylchu.
- Cyfeiriwyd at y broses ymgynghori a'i bod hi'n amlwg o'r dystiolaeth bod trigolion yn dewis peidio â defnyddio'r Bocs Brown ar gyfer Gwastraff Bwyd, ac felly mae 27% o'r bin du'n cynnwys bwyd. Dywedodd y Prif swyddog Rheoli Gwastraff ei fod yn gobeithio y bydd lleihau maint y bin du yn annog trigolion i ddefnyddio'r bin brown ar gyfer gwastraff bwyd a'i bod hi'n hanfodol bwysig addysgu pobl os ydym am lwyddo i gyrraedd y targedau ailgylchu. Cyfeiriodd y Pwyllgor hefyd at yr angen i dargedu ardaloedd penodol lle mae'n amlwg nad yw trigolion yn ailgylchu. Gofynnwyd a yw'r data ar gael ar gyfer yr ardaloedd hyn. Dywedodd y Pennaeth Prifffyrdd Gwastraff ac Eiddo bod y data wedi cael ei gasglu gan WRAP Cymru a'i fod yn dangos bod rhai ardaloedd yn well na'i gilydd am ailgylchu; bydd yr ardaloedd hyn yn cael eu targedu er mwyn addysgu pobl ynglyn ag ailgylchu. Holwyd p'un a yw'r Awdurdod wedi ystyried cyflogi swyddog penodol i addysgu a thargedu ardaloedd sydd ddim yn cydymffurfio. Dywedodd y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo er ei fod yn derbyn bod angen addysgu pobl ynglyn â phwysigrwydd ailgylchu mae ffyrdd eraill o gyrraedd y targed, sydd wedi bod yn llwyddiannus mewn cynghorau eraill, megis lleihau maint y biniau du.
- Holwyd p'un a yw'r ffigurau yn yr adroddiad yn cynnwys casgliadau bin gan ddarparwyr preifat. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod y ffigurau'n cynnwys casgliadau gwastraff yr Awdurdod yn unig.
- Holwyd ynglyn â'r gost o newid y biniau du a p'un y gellid eu cyflwyno'n raddol gan nad yw bin pawb yn llawn ar ôl tair wythnos. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod WRAP Cymru wedi nodi y dylid cyflwyno'r newidiadau ar yr un pryd ymhen tair blynedd, i sicrhau bod y seilwaith wedi cael ei diweddarau. Dywedodd y Prif Swyddog Rheoli Gwastraff bod rhaid cael cynllun ar gyfer newid y biniau du, ac

y gellid darparu biniau 240 litr i deuluoedd mwy. Mae'r biniau du presennol wedi cael eu defnyddio ers 20 mlynedd ac mae'n bryd eu newid.

- Holwyd p'un a oedd y Cyngor wedi'i gwneud hi'r glir yn ystod y broses ymgynghori ei fod yn bwriadu cyflwyno biniau du llai 180 litr. Nodwyd hefyd y dylai addysgu trigolion ynglyn â phwysigrwydd ailgylchu fod wedi bod yn ffactor wrth benderfynu lleihau maint y bin du. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod glasbrint casgliadau Llywodraeth Cymru yn nodi y dylai aelwydydd fod yn gwastraffu dim mwy na 60 litr yr wythnos a bod WRAP Cymru hefyd yn argymhell lleihau maint y bin du i 60 litr yr wythnos.
- Nodwyd na fydd angen yr hen finiau du 240 litr ac y bydd yn rhaid eu casglu gan bob aelwyd. Holwyd a fydd y gwaith o gasglu a chael gwared ar y biniau du 240 litr yn cydymffurfio ag amcanion ailgylchu'r Cyngor. Dywedodd yr Aelod Portffolio y bydd y biniau 240 litr yn cael eu hailgylchu heb lygru safleoedd tirlenwi ac y bydd modd gwerthu'r gronynnau plastig ar ôl i'r biniau gael eu llarpio. Dywedodd yr Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer bod hyn yn bwysig gan y gallai'r Cyngor wynebu dirwy o £600k y flwyddyn am fethu â chyrraedd y targedau ailgylchu. Bydd y biniau 180 litr newydd yn costio £350k i'r Cyngor yn dilyn grant o 65% gan Lywodraeth Cymru. Nododd na fydd y grant ar gael i'r Cyngor oni bai ei fod yn cytuno ar gynllun i wella ei gyfraddau ailgylchu. Mae angen gwella'r seilwaith yng Nghanolfannau Ailgylchu Gwastraff Penhesgyn a Gwalchmai yn ogystal.
- Nodwyd bod rhai awdurdodau lleol yn Lloegr yn casglu bwyd a gwastraff gardd mewn un bin gan fod ganddynt gyfleuster compostio mewnol. Holwyd ynglyn â'r bwriad i osod cyfleuster o'r fath wrth uwchraddio'r Canolfannau Ailgylchu. Dywedodd yr Uwch swyddog Rheoli Gwastraff bod gwastraff bwyd yn cael ei gludo i beiriant treulio anaerobig yng Ngwynedd. Nododd bod y peiriant compostio ym Mhenhesgyn yn delio â gwastraff gwyrdd yn unig.

PENDERFYNWYD :-

- **Parhau i gasglu gwastraff gweddilliol unwaith pob 3 wythnos ond drwy ddechrau casglu biniau du 180 litr newydd, yn hytrach na'r biniau 240 litr presennol, yn 2029.**
- **Creu mwy o ofod ar gyfer ailgylchu erbyn 2029 drwy:**
 - **gasglu cardfwrdd a phapur gyda'i gilydd yn rhan uchaf y trolibocs.**
 - **cynnig opsiynau storio ychwanegol ar gyfer ailgylchu cardfwrdd a/ neu blastig caled a chaniau ychwanegol.**
- **Cynnal ymgyrch codi ymwybyddiaeth i wella dealltwriaeth ynglyn ag ailgylchu ac ailddefnyddio.**
- **Ymchwilio i'r posibilrwydd o ailgylchu mwy o ddeunyddiau yn cynnwys plastig meddal a deunyddiau eraill.**
- **Symud ymlaen i ddatblygu a chyflwyno achos busnes amlinellol am gyllid gan Lywodraeth Cymru.**

6 MASNACHFREINIO BYSIAU – LLWYBRAU BYSIAU ARFAETHEDIG

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo i'r Pwyllgor ei ystyried.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Priffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd bod Trafnidiaeth Cymru yn cynnal ymgynghoriad ar y rhwydwaith bysiau arfaethedig ar gyfer Ynys Môn fel rhan o'i baratodau ar gyfer y broses masnachfreinio. Bydd yr ymgynghoriad yn cau ar 9 Hydref, 2026. Amcan Trafnidiaeth Cymru yw gweld lleihad o 10% yn nifer y milltiroedd y mae pobl yn ei deithio mewn car erbyn 2030 a chynyddu canran y siwrneiau ar drafnidiaeth gyhoeddus a theithiau llesol i 45% erbyn 2040. Er mwyn gwneud bysiau'n opsiwn mwy deniadol i bobl, y nod yw creu rhwydwaith symlach drwy gynnig dewis eang o siwrneiau a darparu gwasanaethau mwy rheolaidd. Nododd bod y llwybrau arfaethedig wedi'u cynnwys yn Atodiad 2 yn yr adroddiad, a'i bod hi'n amlwg bod bylchau yn y llwybrau y bydd rhaid mynd i'r afael â hwy. Ar hyn o bryd mae Medrwn Môn yn darparu Trafnidiaeth Gymunedol ac mae rhai Cyngorau Cymuned yn darparu gwasanaeth bysiau mewn ardaloedd gwledig.

Trafododd y Pwyllgor y pwyntiau canlynol:-

- Cyfeiriwyd at y rhwydwaith arfaethedig sy'n cynnig 9 gwasanaeth/llwybr yn hytrach na'r 30 sy'n gweithredu ar hyn o bryd a chafwyd sylwadau ar bob llwybr yn yr adroddiad. Holwyd p'un a yw'r Swyddog Trafnidiaeth wedi ymateb i'r llwybrau arfaethedig hyn. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod y Swyddog Trafnidiaeth wedi darparu ymateb i Drafnidiaeth Cymru ynglyn â'r llwybrau arfaethedig hyn. Mae Trafnidiaeth Cymru wedi adolygu'r llwybrau presennol ac awgrymu'r 9 llwybr gwasanaeth i sicrhau gwasanaeth effeithiol. Holwyd ynglyn â'r data a ddefnyddir gan Drafnidiaeth Cymru a'r defnydd a wneir o ddata ffonau symudol i adnabod patrymau symud teithwyr. Dywedodd yr Aelod Portffolio nad oes darpariaeth ddiwifr ar fysiau ar hyn o bryd a holwyd sut yr oedd Trafnidiaeth Cymru wedi llwyddo i ddefnyddio cyfleuster tracio o'r fath felly.
- Holwyd a fyddai modd asesu'r 9 llwybr arfaethedig yn erbyn y 30 llwybr bysiau sydd ar yr Ynys ar hyn o bryd a'r effaith y bydd hyn yn ei gael ar ddefnyddwyr gwasanaeth. Dywedodd y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo bod defnydd wedi lleihau'n sylweddol ers y pandemig a bod costau rhedeg yn cynyddu. Dywedodd ei bod hi'n bwysig bod Aelodau Etholedig a thrigolion yr Ynys yn ymateb i'r ymgynghoriad ar y rhwydwaith bysiau arfaethedig. Nododd ei bod hi'n her darparu gwasanaeth bysiau mewn ardaloedd gwledig. Mae Trafnidiaeth Cymru'n dymuno gwella'r llwybrau sy'n cysylltu ardaloedd arfordirol ond mae'r Awdurdod wedi mynegi y bydd hyn yn peri her i bobl sy'n byw mewn pentrefi gwledig a bod gwasanaeth bysiau'n hanfodol i'r bobl hyn er mwyn eu galluogi i gyrraedd y gwaith ac apwyntiadau meddygol a mynd i'r ysbyty.
- Holwyd p'un a oes modd i drigolion lleol gymryd rhan yn y broses ymgynghori. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod yr ymgynghoriad ar gael ar-lein a bod sesiynau galw heibio hefyd wedi'u trefnu. Nododd ei bod hi'n hanfodol bwysig bod Aelodau Etholedig yn hyrwyddo'r broses ymgynghori yn eu hetholaeth.
- Cyfeiriwyd at y Cyngbreiriau Cymunedol sy'n darparu trafndiaeth mewn ardaloedd gwledig. Pwysleisiwyd ei bod hi'n bwysig bod y bysiau yn gwasanaethu'r cymunedau hyn ac na ddylid eu diystyru oherwydd bod y Cyngbreiriau Cymunedol eisoes yn darparu gwasanaeth. Dywedodd yr Aelod

Portffolio ei bod hi'n bwysig bod Trafnidiaeth Cymru yn ymwybodol bod angen darpariaeth o'r fath yn yr ardaloedd lle mae'r Cynghreiriau Cymunedol yn darparu gwasanaeth a'u bod yn cadarnhau na fydd yr ardaloedd hyn yn cael eu diystyru fel rhan o'u cynlluniau masnachfreinio.

- Cyfeiriwyd at golli'r gwasanaeth bysiau ym mhentref Bodedern. Mae'r pentref wedi colli 15 siwrnai'r dydd ers 2024 ac nid oes gwasanaeth i Fangor na Llangefni. Fe wnaeth yr Aelod Portffolio ailadrodd ei bod hi'n bwysig bod Aelodau Etholedig a thrigolion ar yr Ynys yn ymateb i'r ymgynghoriad ac yn cael cefnogaeth gan y Prif Weinidog a'r Aelod Seneddol i fynegi eu pryderon bod y ddarpariaeth mewn rhai pentrefi yn annigonol.
- Awgrymwyd y dylai Aelodau Etholedig gwrdd mewn sesiwn anffurfiol i drafod y llwybrau bysiau ac i godi unrhyw bryderon yn eu hetholaethau. Dywedodd y Prif Weithredwr ei bod hi'n bwysig bod y Cyngor yn cymeradwyo'r llwybrau bysiau cyn i'r broses ymgynghori ddod i ben. Dywedodd y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo bod y Swyddog Trafnidiaeth wedi adolygu'r llwybrau bysiau a'u cymharu â'r llwybrau presennol ar Ynys Môn. Fodd bynnag, mae pryderon nad yw'r rhwydwaith yn gwasanaethu pob pentref ar yr ynys.
- Trafodwyd y posibilrwydd o sefydlu grŵp llywio i adolygu data'r ymgynghoriad. Dywedodd y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo y byddai'n rhaid cynnal adolygiad o'r fath cyn i'r broses ymgynghori ddod i ben ar 9 Hydref 2026.
- Holwyd ynglyn â chost y ddarpariaeth gymunedol i'r Cyngor. Dywedodd yr Aelod Portffolio bod ansicrwydd ynglyn â'r ddarpariaeth gymunedol ar hyn o bryd ac y bydd yr Awdurdod yn gofyn i Drafnidiaeth Cymru ariannu cyfran uchel o'r ddarpariaeth. Dywedodd y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo mai'r disgwyliad yw y bydd y Cyngor y rhan o fasnachfaint bysiau Gogledd Cymru ac y bydd disgwyl i Drafnidiaeth Cymru ariannu Trafnidiaeth Gymunedol/Hyblyg i wasanaethu'r pentrefi sydd ddim yn rhan o'r llwybrau bysiau.

Roedd y Pwyllgor yn poeni am yr ail argymhelliad sy'n nodi ei fod yn 'cefnogi' y rhwydwaith fysiau arfaethedig gan Drafnidiaeth Cymru. Nid oedd y Pwyllgor yn gallu cefnogi'r argymhelliad heb wirio bod data Trafnidiaeth Cymru'n ffeithiol a chywir. Nodwyd y dylid rhoi cyfle i drigolion ymateb i'r ymgynghoriad cyn i'r Cyngor gefnogi masnachfreinio bysiau ac y dylai'r argymhelliad nodi bod y Pwyllgor yn cefnogi adolygu'r rhwydwaith bysiau. Er ei fod yn derbyn y sylwadau dywedodd y Prif Weithredwr bod Trafnidiaeth Cymru yn gorff allanol a bod modd iddo barhau â'i gynlluniau heb sylwadau'r Awdurdod ac felly mae'n bwysig bod y Cyngor yn glynu wrth yr amserlen. Mae'n bwysig nodi bod modd i bob Aelod Etholedig ymateb i'r broses ymgynghori, ac awgrymodd y gallai'r Aelodau gynnal ymgynghoriad anffurfiol er mwyn cadw at yr amserlen.

PENDERFYNWYD:-

- **Nodi bod Trafnidiaeth Cymru yn cynnal ymgynghoriad ar y rhwydwaith bysiau arfaethedig ar gyfer Ynys Môn fel rhan o'u gwaith paratoi ar gyfer masnachfreinio.**
- **Bod y Cyngor yn ymateb i'r ymgynghoriad erbyn y dyddiad cau, sef 9 Hydref, 2026, drwy gefnogi'r rhwydwaith bysiau arfaethedig y mae Trafnidiaeth Cymru wedi ei ddatblygu ond bod ystyriaeth bellach yn cael ei roi i'r llwybrau bysiau yn y dyfodol.**

Roedd y Cynghorydd Douglas Fowlie yn dymuno nodi ei fod yn erbyn newid yr ail argymhelliad.

**Y CYNGHORYDD SONIA WILLIAMS
CADEIRYDD**